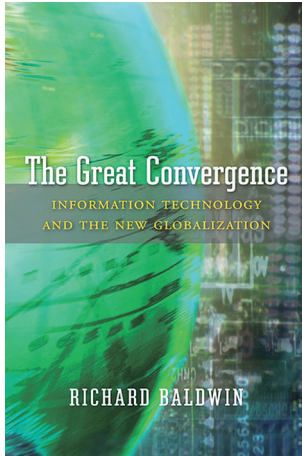

LUKUVIHJE

RICHARD BALDWIN:
The Great Convergence. Information
Technology and the New Globalization,
London: Harvard University Press,
2016. 344 s.

MARKKU LEHMUS
Tutkija
ETLA
markku.lehmus@etla.fi

GLOBALISAATIO EI OLE SAMA KUIN ENNEN

Tunnetun kansainvälisen kaupan tutkijan ja professorin Richard Baldwinin uusi kirja globalisaatiosta ei ole tavoitteissaan turhan vaatimaton. Sen lisäksi, että se pyrkii tiivistämään globalisaation historian noin kolmeensataan sivuun, se ilmoittaa myös tavoitteekseen muuttaa lukijan käsityksen nykyglobalisaatiosta. Enemmän kuin suorastaan ajatuksia ravistelevaksi kirjaa voisi kuitenkin luonnehtia hyvin tarkkanäköiseksi ja analyttiseksi kuvaukseksi siitä, mihin globalisaation edistyminen on tähän mennessä perustunut ja toisaalta, miten globalisaation kehitys on muuttanut maailmanjärjestystä viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Baldwin jäsentää globalisaation historiallista kehitystä tarkastelemalla sitä, miten tuotannon ja kulutuksen alkujaan tiivis kytkös – olihan ihmisten kulutus taannoin suorassa yhteydessä viljeltyyn maahan eli tuotantoon – on alkanut mennettää merkitystään sitä ylläpitävien tekijöiden heikentyessä tai suorastaan poistuessa asteittain historian kuluessa. Näiksi tuotannon ja kulutuksen toisiinsa kytkeviksi tekijöiksi ja siten erkaantumisen rajoitteiksi Baldwin lukee tavaroiden

kuljettamiseen liittyvät kustannukset, ideoiden – laajemmin tietotaidon – siirtämisen kustannukset, ja kolmanneksi ihmisten liikkumisesta koituvat kustannukset. Globalisaatio voidaan kirjan mukaan jakaa historiallisiin vaiheisiin näihin rajoitteisiin kohdistuvien muutosten perusteella.

Globalisaation ensimmäisen rajoitteen – kuljetuskustannusten merkityksen – poistumisen Baldwin laskee alkaneen vuonna 1820. Rahtikustannusten ja tullien aleneminen asteittain kiihdytti Länsi-Euroopan ja Yhdysvaltojen teollistumista, avaten samalla uusia markkinoita maiden erikoistuneille tuottajille. Keskittymisen edut ja urbanisaatio loivat monessa maassa positiivisen kierteen, joka nosti yhä maiden tuottavuutta. Tämä aikakausi, jonka kirja laskee päättyneeksi 1990-luvulle tultaessa, tunnetaan ns. suuren divergenssin eli eriytymisen aikana, jolloin globaalit elintasoerot repeivät rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välille.

Toinen keskeinen globalisaation etenemistä hidastava rajoite, ideoiden ja tietotaidon liikkumisen kustannukset, alkoi puolestaan murtua 1990-luvun alussa. Informaatioteknologian kehittyminen mahdollisti tietotaidon siirtämisen kehittyneistä maista kehittyviin maihin. Yritysten tuotantoprosessit oli mahdollista pilkkoa eri vaiheisiin, ja osa näistä tuotantovaiheista siirrettiin kehittyviin maihin, joissa palkkakustannukset olivat selvästi matalammat kuin ns. rikkaassa pohjoisessa.

Myös kehittyvien maiden ulkomaisille investoinneille myönteinen politiikka edisti tätä kehitystä. Globalisaation toinen vaihe ei kuitenkaan koskenut kaikkia kehittyviä maita vaan ennen kaikkea niitä maita, jotka onnistuivat samanaikaisesti markkinoidensa avaamisessa ja sijaitsivat maantieteellisesti edullisesti, usein juuri suurten jo kehittyneiden talouksien vieressä kuten Meksiko suhteessa Yhdysvaltoihin tai Puola suhteessa Saksaan.

Toisen globalisaation rajoitteen poistumisen keskeinen seuraus oli teollisuustuotannon ja -työpaikkojen siirtyminen G7-teollisuusmaista tiettyihin kehittyviin maihin, joita Baldwin nimittää kirjassaan I6-maiksi (Kiina, Korea, Intia, Puola, Indonesia ja Thaimaa). Lisäksi kirjassa käytetään laiveampaa R11-maiden käsitettä kuvaamaan laajempaa joukkoa nousevia kehittyviä maita. Siirtymä oli hurja, kun huomioidaan, millä aikajänteellä se tapahtui – kahdenkymmenen vuoden aikana. 1990-luvun alusta vuoteen 2010 mennessä G7-maiden osuus maailman teollisuustuotannosta laski noin 65 prosentista alle 50 prosenttiin. Tätä siirtymää vastasi I6-maiden osuuden lähes vastaavansuuruinen nousu.

Samalla jotakuinkin sadan vuoden aikana toteutunut kehitys maiden välisessä tuotannonjaossa pyyhkiytyi pois: G7-maiden osuus maailman bkt:sta palasi vuonna 2010 samalle tasolle, jolla se oli vuonna 1914. Näiden lukujen valossa on helppo ymmärtää, mikä on monessa länsimaassa ilmenevän globalisaation vastaisen liikehdinnän taustalla.

Lopussa kirja kurottaa vielä tulevaan ja ennakoii globalisaation kolmannen rajoitteen, ihmisten liikkuvuuden, poistumista teknologian kehittymisen myötä. Baldwin puhuu muun muassa telero-bottiikan tarjoamista mahdollisuuksista työprosessien hallinnassa. Seurauksena yhä useampi työtehtävä voisi siirtyä yli maarajojen.

Kirjan loppuosan tähyily tulevaan näyttäytyy viimeaikaisten poliittisten tapahtumien valossa varsin optimistiselta. Toki kirjan horisontti on kauempana, ohi yksittäisten presidenttien. Kirjan suuri saavutus on lopulta monisyisen ilmiön pilkkominen hallittaviin kokonaisuuksiin ja globalisaation viimeisen vaiheen kuvaaminen varsin uskottavalla ja ymmärrystä lisäävällä tavalla. Se korostaa myös sitä seikkaa, että vanhat ajattelumallit eivät riitä nykyglobalisaation ymmärtämiseksi.